

ПРИРАЧНИК ЗА ТЕРЕН

ИДЕНТИФИКАЦИЈА И УПАТУВАЊЕ НА СТРАНЦИ СОГЛАСНО УСВОЕНИ СТАНДАРДНИ ОПЕРАТИВНИ ПРОЦЕДУРИ

USAID
ОД АМЕРИКАНСКИОТ НАРОД

Македонско здружение на млади правници

Овој прирачник е подготвен од тимот на проектот на УСАИД за заштита на правата на бегалците и мигрантите со поддршка на американскиот народ преку Агенцијата на САД за меѓународен развој. Мислењата изразени во овој прирачник им припаѓаат на авторите и не ги изразуваат ставовите на УСАИД или на Владата на САД.”

Наслов: Прирачник за терен – Идентификација и упатување
на странци согласно усвоени стандардни оперативни
процедури

Издавач: Македонско здружение на млади правници

Автор: Жарко Хаџи-Зафиров

Уредници: Зоран Дранговски и Мартина Смилевска Кчева

Графички дизајн и печатење: Кома ДООЕЛ

Тираж: 300 примероци

CIP – Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека
“Св. Климент Охридски”, Скопје

314.151.3-054.73(497.7)(035)

ХАѢИ-Зафиров, Жарко

Прирачник за терен : идентификација и упатување
на странци согласно усвоени стандардни оперативни
процедури / Жарко Хаџи-Зафиров. – Скопје : Македонско
здружение на млади правници,
2017. – 26 стр. : табели ; 28 см

ISBN 978-608-65968-7-3

а) Мигранти – Правила за постапување – Прирачници б)
Мигрантска политика – Македонија – Прирачници
COBISS.MK-ID 103598346

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР ОД АВТОРОТ	6
ЛИСТА НА АКРОНИМИ	8
Соп I: ИДЕНТИФИКАЦИЈА И УПАТУВАЊЕ НА НЕПРИДРУЖУВАН МАЛОЛЕТНИК-ДЕТЕ СТРАНЕЦ (НМДС)	10
МЕРКА 1: Првичен контакт со НМДС и негово упатување	12
1. ШТО е првичен контакт со НМДС?	12
2. КАДЕ се остварува контакт со НМДС?	12
3. КОЈ остварува првичен контакт со НМДС?.....	13
4. КОГА се остварува првичен контакт со НМДС?	13
5. КАКО се постапува кога се остварува контакт со НМДС?	14
МЕРКА 2: Прелиминарно собирање информации	15
1. ШТО е прелиминарно собирање на информации?	15
2. КОЈ врши прелиминарно собирање на информации?	16
3. КАКО се врши прелиминарно собирање на информациите?	16
4. КОГА се врши прелиминарно собирање на информации?	18
МЕРКА 3: Идентификација на НМДС	18
1. ШТО претставува идентификација на НМДС?	18
2. КОЈ врши идентификација на НМДС?	18
3. КОГА се врши идентификација на НМДС?	19
4. КАКО се врши идентификација на НМДС?	19

СТАНДАРДНА ОПЕРАТИВНА ПРОЦЕДУРА II: ПРИФАЌАЊЕ, ИДЕНТИФИКАЦИЈА И УПАТУВАЊЕ НА РАНЛИВИ КАТЕГОРИИ ЛИЦА – СТРАНЦИ (РКЛС)22

МЕРКА 1: Прифаќање – првичен контакт со РКЛС24

1. ШТО значи прифаќање на РКЛС?24
2. КАДЕ се остварува првичен контакт со РКЛС?24
3. КОЈ остварува првичен контакт со РКЛС?24
4. КОГА се остварува првичен контакт со РКЛС25
5. КАКВИ мерки нужно се преземаат при првичен контакт со РКЛС? 25

МЕРКА 2: Идентификација на РКЛС26

1. ШТО значи идентификација на РКЛС?26
2. КОЈ ја врши идентификацијата на РКЛС?26
3. КОГА се врши идентификација на РКЛС? 27
4. КАКО се врши идентификација на РКЛС? 27

МЕРКА 3: Упатување на РКЛС28

1. ШТО претставува упатување на РКЛС?28
2. КАКО се спроведува упатувањето на РКЛС?29
3. КОЈ го упатува РКЛС ?29
4. КОГА се упатува РКЛС?29
5. КАДЕ се упатува идентификувано РКЛС? 30

СОП 3: ПОСТАПУВАЊЕ СО ЖРТВИ НА ТРГОВИЈА СО ЛУЃЕ (ЖТЛ)32

МЕРКА 1: Првично упатување и утврдување на идентитетот на ЖТЛ34

1. ШТО претставува првично упатување на ЖТЛ 34
2. КОГА се врши првично упатување 34
3. КОЈ врши првично упатување 34
4. КАКО се спроведува упатувањето 34

МЕРКА 2: Прелиминарно давање на информации..... 35

1. ШТО треба да и биде дадено на претпоставената ЖТЛ 35
2. КОЈ го води разговорот преку кој се даваат информации на ЖТЛ 35
3. КОГА треба да му/им бидат дадени информациите на претпоставените ЖТЛ..... 35
4. КАКО треба да се дадат информациите 35

МЕРКА 3: Рана процена на ризикот37

1. ШТО значи рана процена на ризикот 37
2. ШТО значи рана процена на ризикот 37
3. КОГА треба да се изврши рана процена на ризикот37
4. КОГА не треба да се води разговор 38
5. КОЈ врши рана процена на ризик 38
6. КАДЕ се врши рана процена на ризик 38

МЕРКА 4: Јазик и преведување 40

1. КОГА се обезбедува преведувач 40
2. КОЈ може да обезбеди превод 40
3. КАКО се обезбедува превод 41

МЕРКА 5: Идентификација	41
1. ШТО е идентификација на ЖТЛ	41
2. КОГА се врши идентификација на ЖТЛ.....	41
3. КОГА не треба да се врши идентификација	42
4. КОЈ ја врши идентификацијата	42
5. КАКО се врши идентификацијата.....	42

**СТАНДАРДНИ ОПЕРАТИВНИ ПРОЦЕДУРИ IV: ПОСТАПУВАЊЕ СО СЛУЧАИ НА РОДОВО
БАЗИРАНО НАСИЛСТВО (РБН) ВО ИТНИ И КРИЗНИ СОСТОЈБИ И КАТАСТРОФИ** 44

МЕРКА 1: Откривање на РБН	46
1. ШТО претставува откривање на РБН?	46
2. КОГА најчесто се врши откривање на РБН?	46
3. КОИ се лицата на кои им се открива РБН?	46
4. КАКО се открива РБН?	46
5. КАДЕ се комуницира со жртвите на РБН?	47

МЕРКА 2: Давање на прва помош	48
1. ШТО се подразбира под прва помош	48
2. КОЈ обезбедува прва помош.....	48
3. КОГА се обезбедува прва помош.....	48
4. КАКО се обезбедува првата помош	48

МЕРКА 3: Јазик и преведување.....	49
1. КОГА се обезбедува преведувач	49
2. КОЈ може да обезбеди превод.....	49
3. КАКО се обезбедува превод	50

Соочени со предизвиците кои ги наметнуваат новите мигрантски движења во регионот и пошироко, државите се повеќе ја преземаат одговорноста за заштита на лицата кои се дел од овие движења а кои им е потребна помош. Поради тоа се јавува потребата од организирање на брз одговор во случаите кога на определени ранливи категории им е потребна помош како и во случаите на превенција од изложеност на ризик на овие категории на лица.

Овој документ не претставува дополнување или критика на стандардните оперативни процедури кои ги имаат усвоено надлежните институтции а кои се однесуваат на непридружувани малолетници- деца странци, Ранливи категории лица – странци, Жртви на трговија со луѓе и на Жртви на родово базирано насилство туку истиот е синтетизирана алатка за теренски работници. Всушност, овој документ има за цел да им ја олесни работата на теренските работници во првата фаза односно во фазата кога стапуваат во контакт со погоренаведените групи на лица, што е од посебно значење за понатамошното упатување и постапување во насока на обезбедување на соодветна ефективна и навремена помош на оние на кои им е најпотребна.

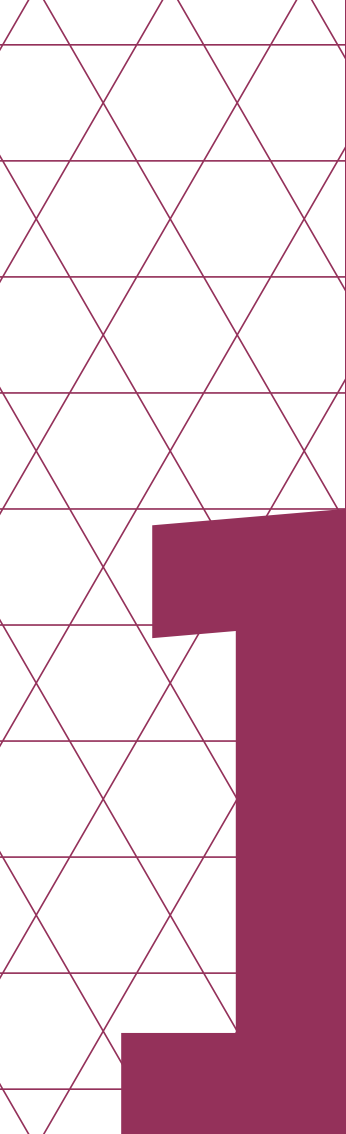
Оваа алатка претставува водич за теренските работници како да постапуваат кога ќе остварат контакт со ранливите групи или лица кои имаат потреба или бараат помош поради својата положба, од моментот на прифаќање, потоа на идентификација па се до упатувањето до надлежните институции. Делод СОП-овите предвидуваат и постапување во делот на обезбедување и на првична медицинска и психолошка помош. Покрај стадиумите на постапување овој документ содржи и основни информации за кој орган е надлежен, како се постапува кога лицата не познаваат јазик преку кој можат да комуницираат како и кои се актери се вклучени во обезбедувањето на помош на овие групи на лица. Покрај овие информации, овој документ содржи и информации во однос на тоа што не треба да се презема кога се воспоставува контакт со лица од ранливи групи, кои лица не треба да се контактираат и ангажираат во постапката како преведувачи или толкувачи, се со цел да се излезе целосно во пресрет на потребите на лицата на кои им е потребна помош а поради нивната незавидна и крајно чувствителна положба.

Се надеваме дека оваа алатка ќе биде повеќе од корисна за теренските работници кои секојдневно работат со мигранти посебно во граничниот појас на Република Македонија, како и на теренските работници кои се дел од брзите интервенции кога има случаи на голем наплив на мигранти.

ЛИСТА НА АКРОНИМИ

СОП	Стандардна оперативна процедура
НМДС	Непридружуван малолетник- дете странец
ПМВ	Патничко моторно возило
ТМВ	Товарно моторно возило
СГРМ	Сектор за гранични работи и миграција
ПС	Полициски службеник
РЦ за ГР	Регионален центар за гранични работи
СВР	Сектор за внатрешни работи
УНХЦР	Високиот комесаријат за бегалци при Обединетите Нации
МЦСР	Меѓуопштински центар за социјални работи
ЦСР	Центар за социјални работи
МТСП	Министерство за труд и социјална политика
ГО	Граѓански организации
МЗМП	Македонско здружение на млади правници
МО	Меѓународни организации
ИОМ	Меѓународна организација за миграција
УНИЦЕФ	Фондот за деца при Обединетите Нации
РКЛС	Ранливи категории лица странци

ПС за ГП	Полициска станица за гранични проверки
ГП	Гранична полиција
НМУ	Национален механизам за упатување
ОГРМ	Оддел за гранични работи и миграција
ПСОН	Полициска станица од општа надлежност
ЦКРМ	Црвен крст на РМ
МВР	Министерство за внатрешни работи
ГРОГР	Оддел за гранични работи и миграција
РЦ	Регионален центар
ЈУМЦСР	Јавна Установа меѓуопштински центар за социјална работа
ПТЦ	Привремен транзитен центар
ЦБА	Прифатен Центар за баратели на азил
ЖТЛ	Жртви на трговија со луѓе
ЦЖТ	Центар за жртви од трговија
НМУ	Национален механизам за упатување
ЕБПТЛКМ	Единица за борба против трговија со луѓе и криумчарење мигранти
ООН	Организација на Обединетите Нации
РБН	Родово базирано насилство

Стандардна
оперативна
процедура I:

**ИДЕНТИФИКАЦИЈА И УПАТУВАЊЕ НА
НЕПРИДРУЖУВАН МАЛОЛЕТНИК- ДЕТЕ
СТРАНЕЦ (НМДС)**

МЕРКА 1:

Првичен
контакт со
НМДС и негово
упатување

1. ШТО е првичен контакт со НМДС?
2. КАДЕ може да се открие НМДС?
3. КОЈ може да открие НМДС?
4. КОГА се остварува контакт со НМДС?
5. КАКО се постапува кога се остварува контакт со НМДС?

МЕРКА 2:

Прелиминарно
собирање
информации

1. ШТО е прелиминарно собирање на информации?
2. КОЈ прелиминарно ги собира информациите?
3. КАКО се врши прелиминарно собирање на информациите?
4. КОГА започнува прелиминарното собирање информации?
5. КАКО се спроведува прелиминарното собирање информации?

МЕРКА 3:

Идентификација
на НМДС

1. ШТО претставува идентификација на НМДС?
2. КОЈ ја прави идентификацијата на НМДС?
3. КОГА се прави идентификацијата на НМДС?
4. КАКО се прави идентификацијата на НМДС?

I. МЕРКА1: ПРВИЧЕН КОНТАКТ СО НМДС И НЕГОВО УПАТУВАЊЕ

1. ШТО е првичен контакт со НМДС:

Непосреден контакт на овластено службено лице на државна институција, граѓанска и меѓународна организација или граѓанин на територијата на РМ со лице за кое, според околностите во кои е пронајдено и неговиот надворешен изглед, постои основано сомневање дека се работи за НМДС.

2. КАДЕ се остварува контакт со НМДС

НМДС најчесто може да се открие на:

- Граничен премин;
- Надвор од граничен премин на зелениот појас при обид за илегален влез;
- Во внатрешноста на територијата на Република Македонија;
- При транспорт од страна на лица што вршат криумчарење кое може да биде во: пмв, тмв, редовни автобуски линии, возови или пешки.

НМДС во најголем број случаи ќе се пронајде при илегален влез во државата во зелениот појас.

Особено чувствителни ситуации за постапување се случаите на масовен прилив на мигранти-бегалци на зелената граница, при што ПС на РЦ за ГР се соочуваат со следниве ситуации:

- Не се во можност да извршат нормална контрола и евидентирање на мигранти-бегалци, а со тоа и не се во можност да направат првична селекција на НМДС;
- Разделени деца од своите родители, роднини или лица што не се во роднинска врска, но водат грижа за децата во текот на нивното патување со групата;

3. КОЈ остварува првичен контакт со НМДС:

- СГРМ – мобилна единица;
- ПС на РЦ за ГР;
- ПС на СВР-ПСОН;
- автопатна полиција;
- граѓанска организација;
- УНХЦР и други меѓународни организации;
- граѓанин.

4. КОГА се остварува првичен контакт со НМДС

Веднаш по првичниот контакт со лицето за кое постои основано сомневање дека се работи за НМДС, телефонски се известува дежурниот центар на РЦ за ГР, кој се запознава со местото на кое е пронајдено лице НМДС, податоци за него и неговата возраст, доколку поседува документи за идентификација, земја на потекло. Во известувањето се договара кој и како ќе го спроведе НМДС до надлежната организациска единица на РЦ за ГР.

5. КАКО се постапува кога се остварува контакт со НДМС

ПС од РЦ за ГР при првичниот контакт со прифатената група мигранти-бегалци, во најбрз рок

ќе ги преземе следниве мерки:

- Физички ќе ги одвои лицата што се декларирале како семејства;
- Малолетници-деца што се во придружба на полнолетен брат или сестра, или на роднина;
- Малолетници придружувани од страна на полнолетно лице што не е во роднинска врска со малолетникот-дете, туку од различни причини го придружува и се грижи за детето за време на неговото патување;
- Малолетници-деца што не се придружувани од никого;
- Полнолетни лица што патуваат сами;
- Ќе обезбеди секое селектирано лице во горенаведените групи со себе да го има личниот
- багаж што го носи;
- Ќе изврши преглед и проверка дали лицата поседуваат лични документи или каков било документ што може да упати на потврда на неговиот идентитет, земјата на потекло или трета земја во која престојувал или барал азил, средството за превоз што го користел, телефонски именик или апарат и број што го користи.

Доколку лицето за кое постои основано сомневање дека е НМДС и е откриено од страна на ПС на СВР, ПСОН, автопатна сообраќајна полиција, граѓанска или меѓународна организација или граѓанин, тоа, заедно со

лицата со кои е пронајдено и предметите што ги поседуваат ќе биде предадено на месно надлежниот РЦ за ГР. РЦ за ГР СОСТАВУВА ЗАПИСНИК и понатаму го предава на месно и стварно надлежниот МЦСР или ЦСР при МТСП, кој по примањето ќе започне постапка за негова идентификација како НМДС.

II. МЕРКА 2: ПРЕЛИМИНАРНО СОБИРАЊЕ ИНФОРМАЦИИ

1. ШТО е прелиминарно собирање на информации

По прифаќањето на пронајденото лице-странец, за кое врз основа на околностите во кои е пронајдено постои основано сомневање дека се работи за лице-странец НМДС, најитно ќе се соберат прелиминарни информации со кои:

- **ЌЕ СЕ ПОТВРДИ ИЛИ ЌЕ СЕ ОТФРЛИ ФАКТОТ** дека конкретно лице, странец-малолетник, е придружувано од своите законски родители, од причини што, поради непоседување патни документи, постои ризик детето лажно да се прикаже како член на семејството, а да биде предмет на трговија со луѓе;
- **ЌЕ СЕ ПОТВРДИ ИЛИ ЌЕ СЕ ОТФРЛИ ФАКТОТ** дека конкретното лице, малолетник-дете, е придружувано од полнолетен/и брат/ќа или сестра/и, или од близок роднина;
- **ЌЕ СЕ ПОТВРДИ ИЛИ ЌЕ СЕ ОТФРЛИ ФАКТОТ** дека конкретното лице малолетник-дете е придружувано од полнолетно лице што не е во никакви роднински врски и кое од разни причини го придружува

малолетникот-дете во неговото патување;

- **ЌЕ СЕ ПОТВРДИ** дека за конкретниот малолетник-дете странец во овој момент постои основано сомневање дека е НМДС;
- **ЌЕ СЕ УТВРДИ ИЛИ ЌЕ СЕ ОТФРЛИ** сомневањето за постоење индикатори што укажуваат дека е НМДС потенцијална жртва или жртва на трговија со луѓе.

2. КОЈ врши прелиминарно собирање на информации:

- полициски службеник на МВР-РЦ за ГР;
- овластен претставник на месно надлежен МЦСР-ЦСР;
- обучени претставници на ГО;
- Обучени претставници на МО (УНХЦР, ИОМ, ИЦМПД);
- преведувач.

3. КАКО се врши прелиминарно собирање на информации

Надлежната организациска единица на МВР-РЦ за ГР, која во конкретниот случај постапува во оваа фаза на прелиминарно собирање информации, при постоење на основано сомневање дека прифатеното малолетно лице, кое е можено НМДС, веднаш пред да започне со интервју со малолетното лице, го известува месно надлежниот МЦСР-ЦСР за вклучување овластен социјален работник.

При изборот на овластените лица што ќе учествуваат во спроведувањето интервју со НМДС треба да се имаат предвид следниве критериуми:

- да бидат обучени за работа со малолетници-деца;

- да имаат претходно искуство во работа со деца мигранти-бегалци како посебно ранлива категорија;
- искуство со особено ранлива категорија на НМДС од женски пол.

Прелиминарното собирање информации и податоци има цел собирање информации и податоци што се потребни за идентификација на НМДС и му претходи на интервјуто со НМДС и се спроведува преку:

- визуелно набљудување на групата, следење на нивните реакции и однесувања на малолетното лице-дете и на возрасните лица што се претставуваат како придружувачи;
- преглед на патни и лични документи, други официјални документи издадени од официјален орган со кој може да се потврди идентитетот на лицето, нивната семејна или роднинска поврзаност, земјата на потекло, земјите на транзит или земји каде што остварил некое меѓународно право;
- интервју на полнолетните мигранти што се претставуваат како родители на малолетните лица-деца, полнолетни браќа или сестри, близок роднина и полнолетно лице што не е во никаква роднинска врска и од непознати причини го придружува малолетното лице-дете со цел да се потврди или да се отфрли основаноста на тврдењето.

4. КОГА се врши прелиминарно собирање на информации

Прелиминарното собирање информации за потврдување или за отфрлување на основаното сомневање дека се работи за НМДС, започнува ВЕДНАШ по откривањето, т.е. прифаќањето на малолетното лице-дете.

Тоа се спроведува на самото место на откривањето на групата мигранти-бегалци меѓу кои се наоѓа НМДС, во официјални или во неофицијални простории што се користат како службени или доколку е упатено и прифатено од друга институција-организација, во простории на РЦ за ГР.

III. МЕРКА 3: ИДЕНТИФИКАЦИЈА НА НМДС

1. ШТО претставува идентификација на НМДС

Збир тактики, техники и методолошки алатки преземени од страна на овластено лице и стручен тим на месно надлежниот ЦСР/МЦСР, кои врз основа на информациите собрани прелиминарно и на податоците за малолетното лице-дете странец, за кое постои основано сомневање дека е НМДС, ќе го идентификуваат како НМДС.

2. КОЈ врши идентификација на НМДС

- овластен претставник на ЦСР/МЦСР;
- стручен тим предводен од определен старател или правен полномошник назначен од страна на назначениот старател.

** Во насока на обезбедување стручна, материјална и техничка*

поддршка на надлежните органи ќе се вклучат и претставници на ГО/МЗМП/МО/УНХЦР/ИОМ/УНИЦЕФ.

3. КОГА се врши идентификација на НМДС:

- Веднаш по примопредавањето од страна на МВР.

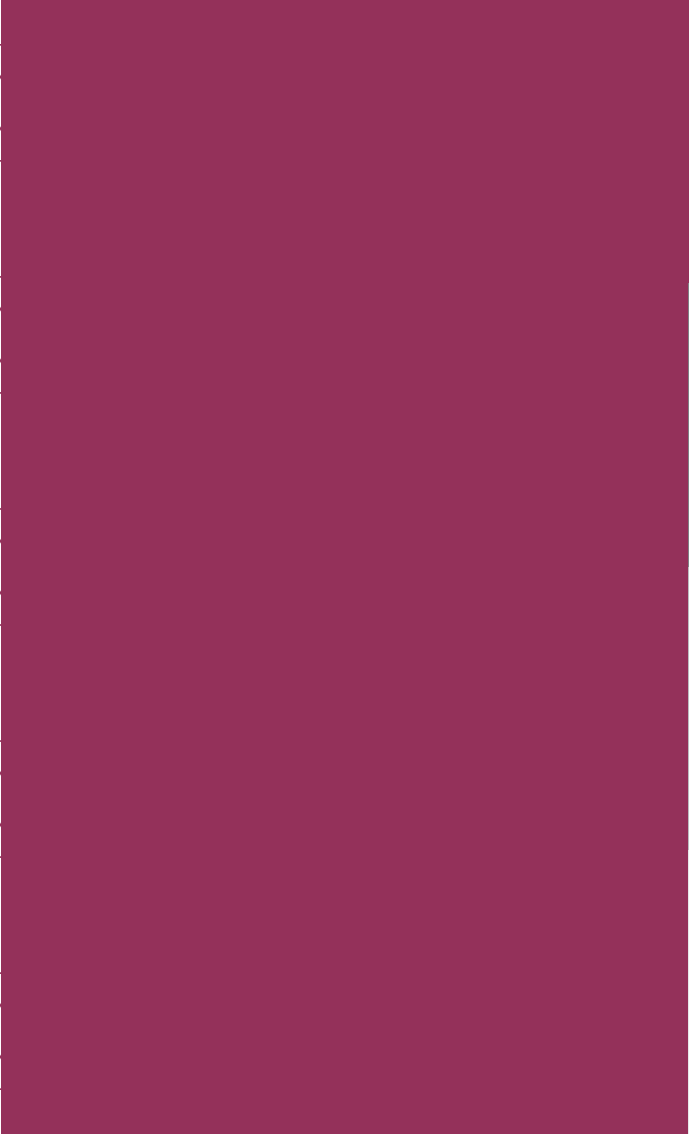
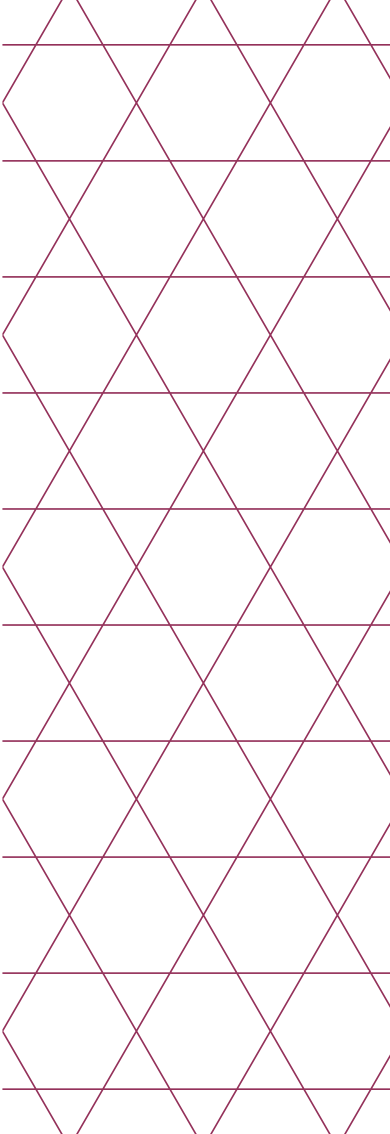
4. КАКО се врши идентификација на НМДС:

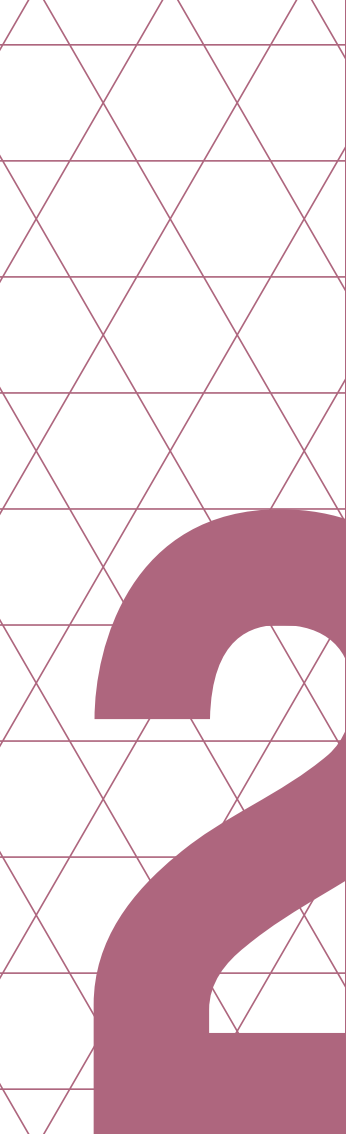
Со преземање постапки кои имаат цел:

- определување старател;
- обезбедување преведувач;
- ополномоштување правен полномошник;
- спроведување интервју со НМДС;
- формирање првично досие на НМДС;
- упатување до МЦСР, доколку постапувал ЦСР.

НАДЛЕЖНОСТИ ПРИ ИДЕНТИФИКАЦИЈА И УПАТУВАЊЕ НА НМДС

Надлежни органи/ институции/други	Првичен контакт со НМДС и негово упатување	Прелиминарно собирање информации	Идентификација на НМДС
МВР	X	X	
Граѓански организации	X	X	
УНХЦР и други меѓународни организации	X	X	
ЦСР/МТСП		X	X
Граѓани	X		
Старател/ полномошник на старател			X

СТАНДАРДНА
ОПЕРАТИВНА
ПРОЦЕДУРА II:

**ПРИФАЌАЊЕ, ИДЕНТИФИКАЦИЈА И
УПАТУВАЊЕ НА РАНЛИВИ КАТЕГОРИИ
ЛИЦА – СТРАНЦИ (РКЛС)**

МЕРКА 1:

Прифаќање
– првичен
контакт со РКЛС

1. ШТО значи прифаќање на РКЛС?
2. КАДЕ се остварува првичен контакт со РКЛС?
3. КОЈ остварува првичен контакт со РКЛС?
4. КАКВИ мерки нужно се преземаат при првичен контакт со РКЛС?

МЕРКА 2:

Идентификација
на РКЛС

1. ШТО значи идентификација на РКЛС?
2. КОЈ ја врши идентификацијата на РКЛС?
3. КОГА се врши идентификација на РКЛС?
4. КАКО се врши идентификација на РКЛС?

МЕРКА 3:

Упатување на
РКЛС

1. ШТО претставува упатување на РКЛС?
2. КАКО се спроведува упатувањето на РКЛС?
3. КОЈ го упатува РКЛС ?
4. КОГА се упатува РКЛС?
5. КАДЕ се упатува идентификувано РКЛС?

I. МЕРКА 1: ПРИФАЌАЊЕ – ПРВИЧЕН КОНТАКТ СО РКЛС

1. ШТО значи прифаќање на РКЛС

Прифаќање односно првичен контакт со РКЛС е контакт кој најчесто го остварува овластено службено лице на државна институција, граѓанска, меѓународна организација или граѓанин на територијата на РМ со лице кое според околностите во кои е пронајдено и неговиот надворешен изглед постои основано сомнение дека се работи за РКЛС.

2. КАДЕ се остварува првичен контакт со РКЛС

РКЛС најчесто може да се открие на:

- граничен премин;
- надвор од граничен премин, на илегални премини при обид за илегален влез;
- во привремени транзитни центри за странци формирани од државата, откако незаконито влегле во РМ;
- во внатрешноста на територијата на РМ.

3. КОЈ остварува првичен контакт со РКЛС

- РЦ за ГР, ПС за ГП и ГН;
- ОГРМ – мобилна единица за компензаторни мерки;
- ПСОН и БПС при СВР;
- Мобилна единица за безбедност на сообраќајот на патиштата;
- ЦКРМ и граѓански организации;

- УНХЦР и други меѓународни организации;
- граѓанин.

4. КОГА се остварува првичен контакт со РКЛС

- при вршење гранични проверки на ПС за ГП;
- при обезбедување на државната граница за спречување на илегални преминувања/илегална миграција од страна на ПС за ГН;
- при откривање случаи со криумчарење странци извршено од страна на поединци и криминални групи;
- при постапување со странци привремено сместени во ПТЦ, ПЦС и ЦБА.

5. КАКВИ мерки нужно се преземаат при првичен контакт со РКЛС

1. ПС од РЦ за ГР при првичниот контакт со група странци во најтесен рок ќе ги преземе овие мерки:
 - ќе ги идентификува следниве категории:
 - семејства;
 - потенцијални ЖТЛ;
 - бремена жени;
 - родител со деца;
 - непридружувани деца;
 - жени и девојки;
 - лица со попреченост (физичка, интелектуална и ментална);

- стари лица.
- Преглед и проверка дали лицето/ата поседува/ат со себе лични документи или каков било документ што може да упати на потврда на нивниот идентитет, земја на потекло или трета земја во која престојувале или барале азил, средство за превоз што го користеле, телефонски именик или апарат и број што го користат.
- Лицето за кое постои основано сомнение дека е РКЛС и е откриено од страна на ПСОН на СВР, автопатна сообраќајна полиција, граѓанска или меѓународна организација или граѓанин, заедно со лицата со кои е пронајдено и предметите што ги поседуваат, ќе биде примопредадено со записник на месно надлежниот РЦ за ГР.
- Месно надлежниот РЦ за ГР за примопредавањето на лицето странец составува записник и понатаму со истото лице постапува во согласност со СОП за постапување со РКЛС.

II. МЕРКА 2: ИДЕНТИФИКАЦИЈА НА РКЛС

1. ШТО значи идентификација на РКЛС

Процесот на идентификација треба да го потврди или да го отфрли основаното сомнение дека се работи за РКЛС, со цел негово упатување на постапка за првична помош и згрижување.

2. КОЈ ја врши идентификацијата на РКЛС

- обучени професионалци на МВР-ГРОГР-РЦ за ГР за идентификација на РКЛС;
- одговорни лица на МТСП-ЈУМЦСР-ЦСР;
- одговорни лица на ГО и МО за постапување со РКЛС во ПТЦ или

ЦБА.

3. КОГА се врши идентификација на РКЛС

- веднаш по прифаќањето/првичниот контакт со РКЛС при откривање на влез во РМ на легален или илегален премин на државната граница;
- веднаш по прифаќањето/првичниот контакт со РКЛС при откривање во случаи на криумчарење странци на самата граница или во внатрешноста на РМ;
- при давање првична и хуманитарна помош од страна на ГО/МО во ПТЦ/ЦБА.

4. КАКО се врши идентификација на РКЛС

Доколку за странец кој е прифатен и со кој е остварен првичен контакт од страна на надлежното службено лице постоењето на основано сомнение дека се работи за РКЛС, започнува постапка за негово идентификација, преку:

- ИНТЕРВЈУ со цел да се утврдат индикаторите за првична идентификација на случај со РКЛС откриени при влез или во внатрешноста на РМ. Интервјуте за идентификација на РКЛС се спроведува, по можност, од страна на специјализирани лица обучени за работа со РКЛС преку:
 - Многу внимателно разгледување и навремено собирање и утврдување на сите факти за случајот со РКЛС.
 - Приоритизирање на прашањата за потребите, безбедноста и благосостојбата на РКЛС.

- По спроведеното интервју и според утврдените индикатори за профилирање и идентификација, од страна на интервјуерот се утврдува:
 - за која ранлива категорија се работи;
 - дали лицето било предмет на насилство/вид/ – сексуално или физичко;
 - попреченост, вид и степен на попреченоста;
 - акутни/хронични болести;
 - неопходно потребна здравствена помош/вид на помош;
 - дали лицето има потреба од меѓународна заштита;
 - одредување на одговорната институција во која се упатува.

III. МЕРКА 3: УПАТУВАЊЕ НА РКЛС

1. ШТО претставува упатување на РКЛС

Врз основа на спроведеното интервју со прифатеното РКЛС, утврдените индикатори на РКЛС и потврдениот профил/идентификуваната ранлива категорија на која ѝ припаѓа лицето странец, а на кое му е потребна помош и заштита, одговорното лице при РЦ за ГР/ПС за ГК и ПС за ГН што ја извршило идентификацијата него го упатува на надлежната одговорна институција за понатамошно постапување.

2. КАКО се спроведува упатувањето на РКЛС

Примопредавањето на идентификуваното РКЛС меѓу одговорното лице на МВР и надлежниот ЦСР се врши со записник за примопредавање, во кој е потребно да бидат опфатени следниве елементи:

- идентитетот на РКЛС според личните документи или според кој тој идентификувал;
- основата за сомнение според која лицето е идентификувано како РКЛС;
- за која категорија РКЛС се работи; и
- краток опис на информациите и податоците што се обезбедени од спроведеното.

3. КОЈ го упатува РКЛС

- МВР/РЦ за ГР, ПС за ГП и ПС за ГН на чие подрачје е прифатено и идентификувано РКЛС;
- МВР/СВР/ПС од ОН, кое го прифатило РКЛС, а истото лице поднело барање за признавање на право на азил;
- МВР/РЦ за ГР, кој го прифатил РКЛС, во случај на донесена Одлука на Владата на РМ за привремена заштита;
- ГО или МО што постапувала со странец и го идентификувала како РКЛС.

4. КОГА се упатува РКЛС

- веднаш по спроведувањето на интервјутото за идентификација на РКЛС и утврдувањето на непосредно потребната помош и заштита;
- веднаш по поднесеното барање за азил на РКЛС.

5. КАДЕ се упатува идентификувано РКЛС

- Доколку се работи за масовни миграциски движења и контролиран влез, РКЛС се упатува во **Привремен транзитен центар (ПТЦ)** заради нивно привремено сместување, првична помош, хуманитарна помош, психо-социјална поддршка и правна помош.
- Доколку се поднесе барање за признавање право на азил, РКЛС се упатува во **прифатен центар за баратели на азил**, со цел нивно згрижување и започнување постапка за азил пред СА.
- Идентификуваниот/ите родител/и со деца, жени и девојки, лица со попреченост (физичка, интелектуална и ментална), стари лица и ЛГБТИ лица, кај кои е констатирана потреба од здравствена помош што е итна, се спроведува во **најблиската здравствена установа** со цел давање здравствена помош и грижа.

НАДЛЕЖНОСТИ ПРИ ПРИФАЌАЊЕ, ИДЕНТИФИКАЦИЈА И УПАТУВАЊЕ НА
РАНЛИВИ КАТЕГОРИИ ЛИЦА – СТРАНЦИ (РКЛС)

Надлежни органи/ институции/други	Прифаќање – првичен контакт со РКЛС	Идентификација на РКЛС	Упатување на РКЛС
МВР	X	X	X
Граѓански организации	X	X	X
Црвен крст	X		
УНХЦР и други меѓународни организации	X	X	X
ЦСР/МТСП		X	
Граѓани	X		

СОП 3:

**ПОСТАПУВАЊЕ СО ЖРТВИ НА
ТРГОВИЈА СО ЛУЃЕ (ЖТЛ)**

МЕРКА 1:

Првично упатување
и утврдување на
идентитетот на ЖТЛ

1. ШТО претставува првично упатување на ЖТЛ
2. КОГА се врши првично упатување
3. КОЈ врши првично упатување
4. КАКО се спроведува упатувањето

МЕРКА 2:

Прелиминарно
давање на
информации

1. ШТО треба да и биде дадено на претпоставената ЖТЛ
2. КОЈ го води разговорот преку кој се даваат информации на ЖТЛ
3. КОГА треба да му/им бидат дадени информациите на претпоставените ЖТЛ
4. КАКО треба да се дадат информациите

МЕРКА 3:

Рана процена
на ризикот

1. ШТО значи рана процена на ризикот
2. ШТО значи рана процена на ризикот
3. КОГА треба да се изврши рана процена на ризикот
4. КОГА не треба да се води разговор
5. КОЈ врши рана процена на ризик
6. КАДЕ се врши рана процена на ризик
7. КАКО се врши рана процена на ризик

МЕРКА 4:

Јазик и
преведување

1. КОГА се обезбедува преведувач
2. КОЈ може да обезбеди превод
3. КАКО се обезбедува превод
4. КАКО треба да се дадат информациите

МЕРКА 5:

Идентификација

1. ШТО е идентификација на ЖТЛ
2. КОГА се врши идентификација на ЖТЛ
3. КОГА не треба да се врши идентификација
4. КОЈ ја врши идентификацијата
5. КАКО се врши идентификацијата

СТАНДАРДНА ОПЕРАТИВНА ПРОЦЕДУРА III: ПОСТАПУВАЊЕ СО ЖРТВИ НА ТРГОВИЈА СО ЛУЃЕ (ЖТЛ)

I. **МЕРКА 1: ПРВИЧНО УПАТУВАЊЕ И УТВРДУВАЊЕ НА ИДЕНТИТЕТОТ НА ЖТЛ**

1. ШТО претставува ПРВИЧНО УПАТУВАЊЕ НА ЖТЛ

Кога постои сомнеж дека определено лице е жртва на трговија со луѓе, се пристапува веднаш со известување до надлежните државни органи и упатување на тоа лице во прифатен центар за странци или Центар за жртви од трговија (ЦЖТ).

2. КОГА се врши ПРВИЧНО УПАТУВАЊЕ

Веднаш кога ќе се јави сомнеж дека определено лице е претпоставена ЖТЛ.

3. КОЈ врши ПРВИЧНО УПАТУВАЊЕ

- ЕБПТЛКМ/МВР;
- НРМ/ЦСР/МТСП;
- ГО.

4. КАКО се спроведува УПАТУВАЊЕТО

- На начин на кој нема да се предизвикаат дополнителни ризици по животот и здравјето на лицето за кое постои сомнеж дека е ЖТЛ;
- Претпоставената ЖТЛ се пријавува на надлежните органи, кои се должни лицето да го упатат или во прифатен центар за странци или во ЦЖТ;

- Доколку претпоставената ЖТЛ е малолетно лице, НМУ/ЦСР е должен да извести родител или да назначи старател.

II. МЕРКА 2: ПРЕЛИМИНАРНО ДАВАЊЕ НА ИНФОРМАЦИИ

1. ШТО треба да и биде дадено на претпоставената ЖТЛ

Давањето на информации треба да биде составен дел од претходниот процес на УПАТУВАЊЕ. Давањето на информации е од примарно значење бидејќи со тоа на претпоставените ЖТЛ им се овозможува да се информираат, да ја повратат својата сигурност и самостојно да одлучуваат.

2. КОЈ го води разговорот преку кој се даваат информации на ЖТЛ

- ПС на ЕБПТЛКМ/МВР;
- Надлежни службени лица од НРМ/ЦСР/МТСП.

3. КОГА треба да му/им бидат дадени информациите на претпоставените ЖТЛ

ВЕДНАШ штом надлежниот орган ќе стапи во контакт со претпоставената/ните ЖТЛ а со цел да ги реши нејзините/нивните итни потреби.

4. КАКО треба да се дадат информациите

- Во што пократок рок;
- Во пишана форма и на јазик кој го познава/ат претпоставената/ните ЖТЛ;

- На јасен, професионален и стрплив начин;
- На начин на кој ќе ја поттикне претпоставената ЖТЛ да поставува прашања и да ги разбере намерите на лицето кое ги дава информациите;

На пример:

1. Разговор за потребите/ барањата на претпоставената/ните ЖТЛ :
 - Основни/лични потреби
 - Облека
 - Одмор
 - Итна медицинска грижа
 - Користење на телефон
 - Преведувач
2. Грижа за личната безбедност
3. Информација за расположливите служби и следни чекори за упатување и период за одлучување
4. Давање на пишан информативен материјал
5. Прашања од страна на ЖТЛ.

III. МЕРКА 3: РАНА ПРОЦЕНА НА РИЗИКОТ

1. ШТО значи РАНА ПРОЦЕНА НА РИЗИКОТ

Разговорот со претпоставената ЖТЛ се води со цел да се утврди дали постои било каков НЕПОСРЕДЕН РИЗИК по животот, здравјето или сигурноста и потребата од помош на претпоставената ЖТЛ.

2. КОГА ТРЕБА да се изврши РАНА ПРОЦЕНА НА РИЗИКОТ

Разговорот треба да се изврши ВЕДНАШ по преземање на следниве чекори:

- Да се обезбедени основните потреби на претпоставената ЖТЛ;
- Да бидат дадени информации за процесот на интервјуирање;
- Да биде дадена можност да поставува/ат прашања и согласност за понатамошно водење на разговорот.

3. КОГА НЕ ТРЕБА да се води разговор

- Кога претпоставената/ите ЖТЛ не се наоѓа/ат на безбедна локација;
- Кога претпоставената ЖТЛ има/ат потреба од итна медицинска помош;
- Кога претпоставената/ите ЖТЛ бара/ат правен совет;
- Кога претпоставената/ите ЖТЛ бара/ат разговорот да се одложи или го одбива/ат;
- Кога претпоставената/ите ЖТЛ е/се малолетно/тни лице/а а не е присутен родител/старател или претставник од ЦСР;

- Доколку е присутно друго лице од местото на експлоатација.

** Кога претпоставена/ните ЖТЛ одбива/ат разговор или помош, на истата/ите треба да им се даде/ат информации за контакт на службите во случај да се одлучат да бараат помош. За малолетните претпоставени ЖТЛ во ваков случај одлучува родител/старател или претставник на ЦСР.*

4. КОЈ врши РАНА ПРОЦЕНА НА РИЗИК

- ПС на ЕБПТЛКМ/МВР;
- Надлежни службени лица од НРМ/ЦСР/МТСП.
- Здравствени работници.

5. КАДЕ се врши РАНА ПРОЦЕНА НА РИЗИК

На безбедна локација – претпочитано во простории на МВР, НМУ, ЦСР и/или прифатен центар за странци/ЦЖТ;

6. КАКО се врши РАНА ПРОЦЕНА НА РИЗИК

Општата процена на ризик се врши преку:

- Првична процена на здравствена состојба на претпоставената/ните ЖТЛ
 - Физичка состојба и знаци на насилство
 - Претходни и сегашни повреди
 - Психичка состојба
 - Несоница;

- Стресна состојба – нервоза;
 - Депресија.
 - Здравствена состојба – согледани
 - Психички растројства
 - Ментални и душевни растројства
 - Моментална здравствена состојба
 - Високоризични состојби
 - Наследни фактори
 - Ризичен начин на живеење
-
- Првична процена на безбедносен ризик
 - Моментална грижа за безбедност
 - Претходни закани за безбедноста
 - Конкретни лица кои можат да создадат проблеми
 - Загриженост за безбедноста на членовите на семејството или пријателите
 - Ризични локации за лицето
 - Друго

** Доколку со процената на ризикот се утврди потреба од неопходни мерки за заштита на безбедноста, ВЕДНАШ треба да се преземе итна соодветна акција за отстранување на ризикот.*

IV. МЕРКА 4: ЈАЗИК И ПРЕВЕДУВАЊЕ

1. КОГА се обезбедува ПРЕВЕДУВАЧ

Доколку пред започнување на процесот на идентификација се утврди дека постои потреба од преведувач истиот е потребно да биде обезбеден.

2. КОЈ може да обезбеди превод

- Овластени судски преведувачи;
- Толкувач (лице кое го познава јазикот на знаците);
- ПС од МВР;
- Надлежни службени лица од ЦСР при МТСП.

* *Лицето кое преведува:*

- не треба да ја/ги познава претпоставената/ните ЖТЛ од претходно
- не треба да доаѓа од исто место на живеење или од местото каде што е затекната жртвата
- да не е сторител на кривични дела за кои е предвидена минимална казна затвор над 3 години
- треба да потпише изјава за точност и доверливост на добиените информации за време на преводот

3. КАКО се обезбедува превод

- Преведувачот треба да утврди дали претпоставената/ните ЖТЛ е/се во состојба доволно добро да го зборуваат јазикот за да комуницира/ат ефективно и јасно;
- Претпоставената/ните ЖТЛ да се информира/ат за присуството и улогата на преведувачот, како и за можноста за откажување на истиот во секое време;
- Преведувачот да биде запознаен за сензитивниот карактер на разговорот, како и за неговите обврски и одговорности за време и по разговорот.

** Ако претпоставените ЖТЛ не прифаќаат преведувач, треба да потпишат изјава дека го разбираат јазикот и дека немаат потреба од превод. Кога станува збор за претпоставена/ни малолетна/ни ЖТЛ, изјавата ја потпишува родителот/старателот.*

V. МЕРКА 5: ИДЕНТИФИКАЦИЈА

1. ШТО е идентификација на ЖТЛ

Идентификација е утврдување дали претпоставено/и лице/а се ЖТЛ преку интервју од страна на ЕБПТЛКМ и/или НМУ/ЦСР.

2. КОГА се врши идентификација на ЖТЛ

Идентификацијата се врши кога претпоставената/ите ЖТЛ се чувствува/ат подготвена/и и согласна/и а најдоцна до истекот на периодот за приспособување и одлучување.

3. КОГА НЕ ТРЕБА да се врши идентификација

Интервјуто за идентификација не треба да започне ако претпоставената/ите ЖТЛ :

- покаже вознемиреност, нервоза или агресивност;
- има потреба од медицинска помош и заштита;
- бара правен совет;
- не го разбира лицето кое ја интервјуира;
- бара интервјуто да се одложи или одбива да се спроведе;
- доколку е малолетно лице а притоа не е присутен родителот/старателот или претставник на ЦСР.

4. КОЈ ја врши идентификацијата

- Претставник на ЕБПТЛКМ и/или
- Претставник на ЦСР/НМУ.

5. КАКО се врши ИДЕНТИФИКАЦИЈАТА

Идентификацијата се врши преку одржување на интервју со претпоставената/ните ЖТЛ. Лицето кое го води интервјуто при идентификувањето треба да ги има предвид и да се води од дефинициите за трговија со луѓе и описот на ЖТЛ дадени во членот 122, членот 418-а и членот 418-г од Кривичниот законик на Република Македонија.

НАДЛЕЖНОСТИ ПРИ ПОСТАПУВАЊЕ СО ЖРТВИ НА ТРГОВИЈА СО ЛУЃЕ (ЖТЛ)

Надлежни органи/институции /други	Првично упатување и утврдување на идентитетот на ЖТЛ	Прелиминарно давање на информации	Рана проценка на ризикот	Преведување	Идентификација
МВР	X	X	X	X	X
Граѓански организации	X				
Меѓународни организации					
ЦСР/МТСП	X	X	X	X	X
Лекари/медицински персонал			X		
Судски преведувачи				X	
Толкувачи				X	

СТАНДАРДНИ
ОПЕРАТИВНИ
ПРОЦЕДУРИ IV:

**ПОСТАПУВАЊЕ СО СЛУЧАИ
НА РОДОВО БАЗИРАНО
НАСИЛСТВО (РБН) ВО ИТНИ
И КРИЗНИ СОСТОЈБИ И
КАТАСТРОФИ**

МЕРКА 1:

Откривање на РБН

1. ШТО претставува откривање на РБН?
 2. КОГА најчесто се врши откривање на РБН?
 3. КОИ се лицата на кои им се открива РБН?
 4. КАКО се открива РБН?
 5. КАДЕ се комуницира со жртвите на РБН?
-

МЕРКА 2:

Давање на прва
помош

1. ШТО се подразбира под прва помош
 2. КОЈ обезбедува прва помош
 3. КОГА се обезбедува прва помош
 4. КАКО се обезбедува првата помош
-

МЕРКА 3:

Јазик и
преведување

1. КОГА се обезбедува преведувач
2. КОЈ може да обезбеди превод
3. КАКО се обезбедува превод
4. КАКО треба да се дадат информациите

I. МЕРКА 1: ОТКРИВАЊЕ НА РБН

1. ШТО претставува откривање РБН

- Обелоденување на инцидентот на жртвата на РБН
- Барање на соодветна помош од блиски лица или службени лица

2. КОГА најчесто се врши откривање на РБН

Жртвата открива РБН кога ќе се почувствува безбедна и сигурна во однос на лицата кои вршат РБН.

3. КОИ се лицата на кои им се открива РБН

- Член на семејство
- Блиски пријатели
- ГОи и УНХЦР, како и други агенции на ООН
- Полиција
- Други надлежни органи

** Лицата на кои им се открива жртвата на РБН треба да бидат крајно внимателни во споделувањето на информациите поврзани со инцидентот на РБН поради постоење на ризик од сериозни и потенцијани животни-загрозувачки последици по жртвата.*

4. КАКО се открива РБН

- Преку обелоденување на инцидент на РБН

- Преку барање за помош од лице кое има преживеано инцидент на РБН;
- Преку разговор со лице на кое жртвата на РБН му има откриено дека е сведок на инцидент на РБН;
- Преку контакт со лица за кои постои ризик дека се жртви на РБН односно ранливи групи:
 - жени и девојчиња,
 - самохрани мајки,
 - девојчиња и момчиња,
 - малолетни мајки и бремени девојчиња,
 - раздвоени деца и деца без придружба,
 - лица со сериозни здравствени проблеми
 - лица со попреченост,
 - стари изнемоштени лица;
- Преку воочување на изразен акутен стрес кај лица за кои постои ризик дека се жртви на РБН односно ранливи групи;

** Лицата кои ќе откријат жртва на РБН се ДОЛЖНИ да внимаваат на својот говор на телото и да бидат посебно внимателни во комуникацијата и терминологијата која ја употребуваат, како и да имаат приемчив однос без осуда или игнорирање.*

5. КАДЕ се комуницира со жртвите на РБН

Комуникацијата на надлежното лице со жртва на РБН секогаш треба да се одвива во приватна средина, односно во посебна просторија, и по можност разговорот со жртвата да го води лице од ист пол како жртвата.

II. МЕРКА 2: ДАВАЊЕ НА ПРВА ПОМОШ

1. ШТО се подразбира под ПРВА ПОМОШ

- Итни медицински интервенции
- Психолошка прва помош
- Специјални заштитни мерки

2. КОЈ обезбедува ПРВА ПОМОШ

- Доктор, гинеколог и медицински персонал;
- Обучен психолог;
- Социјален работник;
- Обезбедување или персонал задолжен за заштита.

3. КОГА се обезбедува ПРВА ПОМОШ

ВЕДНАШ штом ќе се открие жртва или инцидент на РБН.

4. КАКО се обезбедува ПРВАТА ПОМОШ

Првата помош задолжително се обезбедува на интегриран начин, согласно барањето за помош од страна на жртвата на РБН.

- Доколку жртвата прво побара медицинска помош, ПРВАТА ПОМОШ ја обезбедуваат доктор, кинеколог и медицински персонал во соработка со обучен психолог.
- Доколку жртвата прво побара психолошка поддршка, ПРВАТА ПОМОШ ја обезбедува обучен.
- Доколку жртвата прво побара специјални заштитни мерки, ПРВАТА ПОМОШ ја обезбедува обезбедувањето односно персоналот задолжен за заштита.

III. МЕРКА 3: ЈАЗИК И ПРЕВЕДУВАЊЕ

1. КОГА се обезбедува ПРЕВЕДУВАЧ

Доколку по откривањето или барањето за помош од страна на жртвата на РБН се утврди дека постои потреба од преведувач истиот е потребно да биде обезбеден.

2. КОЈ може да обезбеди превод

- Овластени судски преведувачи;
- Толкувач (лице кое го познава јазикот на знаците);

** Лицето кое преведува:*

- не треба да ја познава жртвата на РБН од претходно
- не треба да доаѓа од исто место на живеење или од местото каде што е затекната жртвата на РБН
- да не е сторител на кривични дела за кои е предвидена минимална казна затвор над 3 години
- треба да потпише изјава за точност и доверливост на добиените информации за време на преводот

3. КАКО се обезбедува превод

- Преведувачот треба да утврди дали жртвата на РБН е во состојба доволно добро да го зборуваат јазикот за да комуницира ефективно и јасно;
- Жртвата да се информира за присуството и улогата на преведувачот, како и за можноста за откажување на истиот во секое време;
- Преведувачот да биде запознаен за сензитивниот карактер на разговорот, како и за неговите обврски и одговорности за време и по разговорот.

** Ако жртвата на РБН не прифаќа преведувач, треба да потпише изјава дека го разбираат јазикот и дека немаат потреба од превод.*

НАДЛЕЖНОСТИ ПРИ ПОСТАПУВАЊЕ СО СЛУЧАИ НА РОДОВО БАЗИРАНО НАСИЛСТВО (РБН) ВО ИТНИ И КРИЗНИ СОСТОЈБИ И КАТАСТРОФИ

Надлежни органи/ институции/други	Откривање на РБН	Давање на прва помош	Преведување
МВР	X		
Граѓански организации	X		
Меѓународни организации	X		
ЦСР/МТСП		X	
Членови на семејството	X		
Пријатели	X		
Лекари/ медицински персонал		X	
Судски преведувачи			X
Толкувачи			X
Други	X	X	

